

Accountantsverslag 2024

Gemeente Arnhem, 25 april 2025

Aan de gemeenteraad
van de gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2024

Datum
25 april 2025

Ons kenmerk
250472FA92/ME

Behandeld door
drs. V.V. Jongbloed RA
06 2025 2002

Vjongbloed@deloitte.nl

M.G. van de Visch MSc RA
06 2025 2005
Mvandevisch@deloitte.nl

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2024 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2024 van de gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2024 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor het getrouwe beeld verstrekt.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging gedateerd d.d. 8 oktober 2024 en met ons auditplan 2024, dat is besproken in uw auditcommissie.

Wij hebben het concept van dit accountantsverslag ambtelijk besproken met de portefeuillehouder financiën, de portefeuillehouder bedrijfsvoering, de concerncontroller, conerndirecteur en met een afvaardiging van de ambtelijke organisatie. Graag lichten wij dit rapport ook toe aan de auditcommissie tijdens de vergadering op 12 mei a.s.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. V.V. Jongbloed RA

Inhoudsopgave

	Kernboodschappen jaarrekeningcontrole	4
	• <u>Kernboodschap jaarrekeningcontrole</u>	5
	• <u>Kernpunten accountantsverslag</u>	6
	Bestuurlijke samenvatting	7
	• <u>Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen</u>	8
	Bevindingen jaarrekening	12
	• <u>De financiële positie van uw gemeente</u>	13
	• <u>Belangrijkste bevindingen uit onze controle</u>	19
	Interne beheersing	27
	• <u>Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing</u>	28
	Bijlagen	29
	• <u>Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen</u>	30
	• <u>Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle</u>	31
	• <u>Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2024</u>	32
	• <u>Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging</u>	36

Kernboodschappen jaarrekeningcontrole

Kernboodschap jaarrekeningcontrole

De basis voor onze controle is het auditplan 2024 dat met de auditcommissie is besproken. In dit accountantsverslag geven wij u inzicht in de belangrijkste bevindingen bij de jaarrekening en de (ontwikkeling van de) interne beheersing van de gemeente Arnhem. Wij hebben tijdens onze jaarrekeningcontrole de rekeningsaldi en transactiestromen samenhangend met de balans en het overzicht van baten en lasten gecontroleerd. In deze kernboodschap koppelen wij ons overstijgende beeld terug van deze controle en geven wij beknopt een managementsamenvatting voor de gemeente Arnhem. In het hoofdstuk 'Bevindingen jaarrekeningcontrole 2024' hebben wij onze bevindingen meer in detail toegelicht, evenals onze adviezen voor de verdere doorontwikkeling van de organisatie gedurende 2024.

Onderwerp

Boodschap

Overall beeld jaarrekeningcontrole 2024:

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2024 van de gemeente Arnhem uitgevoerd en hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2024 voor het getrouwe beeld verstrekt. Het is een controlejaar met veel uitdagingen geweest als gevolg van personele wisselingen en het voor het eerst verantwoorden van de Spoorzone Arnhem-Oost in de jaarrekening. Desondanks is het de gemeente gelukt om vroeg in het jaar te komen tot een jaarrekening waardoor de controle vroegtijdig is afgewikkeld. Hoewel wij zien dat op momenten sprake is van een hoge werkdruk bij medewerkers zien wij ook een grote mate van betrokkenheid en verantwoordelijkheid. Wij spreken daarom onze complimenten uit over het behaalde resultaat en kijken terug op een prettige samenwerking met uw organisatie.

Op basis van onze controle van de jaarrekening 2024, delen wij onderstaand onze belangrijkste kernboodschappen:

- *Spoorzone Arnhem-Oost*

Op 13 november 2024 heeft de gemeenteraad het besluit genomen de gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem-Oost vast te stellen, waarmee dit project in de jaarrekening 2024 is verantwoord als grondexploitatie. Deze grondexploitatie bevat 3 deelgebieden: Rijnpark, Presikhaaf 3 en Schaapsdrift. Hierin zijn diverse schattingen opgenomen die passen bij een dergelijk project en de opstartfase waarin het project zich bevindt. Hierbij hebben wij in het bijzonder aandacht geschonken aan het uitplaatsen van het spooreplacement in Rijnpark, de ingerekende subsidies vanuit de provincie en het Rijk en het bepalen van de civieltechnische kosten met de situatie dat de gedetailleerde uitvoering van de grondexploitaties nog onduidelijk is. Door de fase van het project is sprake van hoge mate van schattingen, waarbij de meest aannemelijke scenario's zijn ingerekend in de waardering van de grondexploitatie per ultimo 2024. Uw gemeente draagt zorg voor een periodieke evaluatie van deze schattingen, deze toetsen wij vervolgens jaarlijks als onderdeel van onze jaarrekeningcontrole. De boekwaarde van Spoorzone Arnhem-Oost per ultimo 2024 bedraagt € 13,8 miljoen, hierin is de verliesvoorziening van € 8,9 miljoen verwerkt, bijstellingen in de verwachte kosten en opbrengsten hebben een direct effect op deze verliesvoorziening.

De tijd en inspanning die dit project vraagt van de ambtelijke organisatie in combinatie met diverse wisselingen en uitval binnen de teams die hiervoor verantwoordelijk zijn, dan wel belangrijke input moeten leveren, maakt dat de doorlooptijd van de controle van de grondexploitaties langer was dan gewenst. De wisselingen en uitval laten kwetsbaarheden binnen de ambtelijke organisatie zien op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling (planeconomen, ontwikkelmanagers, e.d.). Met de ontwikkeling dat de stad Arnhem een actief grondbeleid hanteert, vragen wij uw aandacht voor het waarborgen van voldoende ambtelijke capaciteit om de (financiële) beheersing en rapporteren op voldoende niveau te houden.

- *Ontwikkelingen zorg (Jeugd en WMO)*

In 2024 is voor de jeugdzorg wederom een overschrijding op de lasten zichtbaar. Door de inzet van preventieve maatregelen lijkt (op basis van de kengetallen) de instroom af te nemen. Dit heeft echter nog niet geresulteerd in een daling van de lasten. Door een toenemende zorgzwaarte hebben cliënten behoefte aan langere en intensievere zorgtrajecten. Een voor de gemeente complicerende factor bij het opstellen van de begroting met betrekking tot de ontwikkeling van zorgkosten in de komende jaren is de verwachte ontwikkeling van de tarieven van zorgaanbieders. Voor wat betreft de WMO-lasten zijn deze, in tegenstelling tot voorgaande jaren, in 2024 lager uitgevallen dan begroot, namelijk € 6,8 miljoen lager dan de begroting na wijziging. Ook bij de WMO is een verschil te zien tussen de zorgvraag en mogelijkheden voor zorgaanbod. Daarnaast is landelijk eveneens te zien dat een verschuiving aanwezig is van WMO naar langdurige zorg, die een andere financieringssysteem kent (WLZ). Dit zijn landelijke tendensen. Vanuit de diverse gesprekken met het financieel management en het college is onze observatie dat de gemeente Arnhem de urgentie van dit dilemma en de daarmee gepaard gaande financiële en operationele uitdagingen erkent.

Kernpunten accountantsverslag

In dit hoofdstuk zijn de kernpunten van de jaarrekeningcontrole overzichtelijk weergegeven. Deze kernpunten lichten wij in het vervolg van dit accountantsverslag nader toe. De onderwerpen linken dan ook door naar de verdiepende teksten en zijn te raadplegen door op de categorie of het onderwerp te klikken.

Categorie	Onderwerp	Observatie en/of aanbeveling
Algemeen	1. Controleverklaring	1. Wij hebben een goedkeurende controleverklaring voor getrouwheid bij de jaarstukken 2024 verstrekt.
	2. Rechtmatigheid	2. Het college heeft in haar rechtmatigheidsverantwoording geen niet-acceptabele rechtmatigheidsfouten gerapporteerd groter dan de verantwoordingsgrens.
	3. Fraude	3. De gemeente Arnhem beschikt over een frauderisicoanalyse. Naar aanleiding van de actuele ontwikkelingen (zoals de geplande investeringsprojecten) hebben wij het college geadviseerd de bestaande frauderisicoanalyse te actualiseren en het onderwerp regelmatig op de agenda van de auditcommissie te zetten en hiermee een open dialoog te bewerkstelligen.
Financiën	1. Financiële positie	1. Het eigen vermogen is per ultimo 2024 gestegen ten opzichte van 2023. Echter de weerstandratio is licht afgenomen, van 1,4 naar 1,2. De weerstandscapaciteit ad € 98,5 miljoen is nog voldoende voor de door het college onderkende risico's ad € 80,5 miljoen (benodigde weerstandscapaciteit). Rekening houdend met het steeds meer uitvoeren van actief grondbeleid is het noodzakelijk over voldoende weerstandscapaciteit te (blijven) beschikken. Actief grondbeleid kent in beginsel een hoger risicoprofiel dan een meer passievere grondstrategie.
	2. Kwaliteit jaarstukken	2. De kwaliteit van de jaarstukken is van een voldoende niveau.
Sociaal domein	1. Ontwikkeling kosten	1. In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn in 2024 de lasten voor de WMO lager dan geraamd en is er wederom een overschrijding van de begroting na wijziging zichtbaar bij de kosten voor de jeugdzorg.
	2. Actualiteiten	2. De gemeente Arnhem wordt geconfronteerd met een toenemende zorgvraag, welke aanzienlijke financiële consequenties heeft. Daartegenover is er ook sprake van problematiek bij de zorginstellingen. Hier is er sprake van capaciteit problemen waardoor de gevraagde zorg niet geleverd kan worden.
Grondexploitatie	1. Schattingen	1. De waardering van de grondexploitaties is getrouw weergegeven. De omvang van de schattingen en de hiermee samenhangende onzekerheden is in 2024 toegenomen.
	2. Spoorzone Arnhem-Oost	2. De gebiedsexploitatie en grondexploitaties voor Spoorzone Arnhem-Oost zijn vastgesteld.
	3. Kronenburg	3. In gebiedsexploitatie Kronenburg is een start gemaakt met de uitvoering.
IT-omgeving	1. IT Maturity	1. Wij hebben u in onze boardletter 2024 geïnformeerd over de geconstateerde concrete verbeteringen die de gemeente heeft doorgevoerd in het proces van haar IT-beheersing.
	2. ISAE 3402 De Connectie	2. Over 2024 is van De Connectie een ISAE 3402 type II rapportage ontvangen. Er is een goedkeurend oordeel afgegeven.

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijk relevante bevindingen
en aanbevelingen jaarrekeningcontrole

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Getrouwheid

- Wij hebben een goedkeurende controleverklaring voor het getrouwe beeld van de jaarrekening 2024 verstrekt.
- De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 10,98 miljoen respectievelijk € 32,9 miljoen.
- Wij hebben tijdens onze controle van de WNT geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd die de materialiteitsgrens conform het controleprotocol WNT te boven gaan.

Rechtmatigheid

- Het college van B&W heeft in haar rechtmatigheidsverantwoording geen niet-acceptabele fouten en geen onduidelijkheden gerapporteerd groter dan de verantwoordingsgrens.
- In de paragraaf bedrijfsvoering zijn de bevindingen groter dan de rapporteringstolerantie toegelicht door het college.
- De gehanteerde verantwoordings- en rapportagegrens bedraagt € 10,98 miljoen respectievelijk € 0,5 miljoen.
- Wij hebben de conclusies van het college in ons getrouwheidsoordeel betrokken waaruit geen materiële tekortkomingen zijn gebleken.
- Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd ten aanzien van de SiSa-bijlage die als bijlage bij de jaarstukken is opgenomen. In [Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2024](#) is de voorgeschreven tabel met fouten en onzekerheden opgenomen.

Financiële positie

- De vermogenspositie ultimo 2024 is € 18 miljoen toegenomen ten opzichte van 2023. Deze toename in de reserves is voornamelijk veroorzaakt door het niet realiseren van geraamde kosten.
- De beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2024 bedraagt € 98,5 miljoen. Deze weerstandscapaciteit is hoger dan de door de gemeente Arnhem onderkende en gewogen risico's van € 80,5 miljoen.
- Uw jaarrekening toont wat betreft de baten en lasten een verschil tussen de begroting en realisatie en kent een voordelig rekeningresultaat van € 6,4 miljoen na toevoegingen en onttrekkingen aan reserves van per saldo € 18 miljoen.
- Door het actieve grondbeleid van de gemeente Arnhem neemt het risicoprofiel van de gemeente toe. Om als gemeente wendbaar te blijven is het voor de gemeente Arnhem belangrijk om de verhouding tussen de vrij beschikbare reserves, de bestemmingsreserves en de reserve grondexploitatie blijvend te monitoren.

Realiteitsgehalte begroting

- Uit het overzicht van baten en lasten over 2024 blijken afwijkingen c.q. volumeverschillen in zowel de lasten, baten als saldi. De werkelijke lasten zijn circa € 30 miljoen lager dan geraamd, daarentegen zijn de baten € 11 miljoen hoger. Per saldo is het resultaat € 41 miljoen hoger dan verwacht (op basis van de bijgestelde begroting), dit positieve resultaat samen met het niet (volledig) uitvoeren van alle geplande investeringen in 2024 laat financieel zien dat niet alle ambities voor 2024 zijn gerealiseerd.

Rechtmatigheidsverantwoording

- In de jaarstukken 2024 legt het college door middel van de rechtmatigheidsverantwoording, verantwoording af over de rechtmatige besteding van de baten en lasten aan de gemeenteraad. Ter onderbouwing van deze rechtmatigheidsverantwoording heeft de organisatie een risicoanalyse uitgevoerd en een controleplan opgesteld. In 2024 zijn de interne controles in de audittool Naris op gestructureerde wijze uitgevoerd en vastgelegd. Over de uitkomsten van de controles wordt halfjaarlijks gerapporteerd en deze uitkomsten vormen de basis voor het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording. In de rechtmatigheidsverantwoording heeft het college voor € 35,5 miljoen (overschrijdingen op de lasten) aan fouten gerapporteerd. Van deze overschrijdingen is een totaal van € 34,9 miljoen acceptabel omdat deze bijvoorbeeld passen binnen de afspraken tussen de gemeenteraad en het college. De resterende fouten bedragen € 0,6 miljoen en zijn daarmee niet materieel. Wij hebben bij onze werkzaamheden geen zaken geconstateerd die het afgeven van de rechtmatigheidsverantwoording door het college niet rechtvaardigt.

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Interne beheersing

- Op basis van de interim-controle 2024 hebben wij geen significante tekortkomingen geïdentificeerd in de interne beheersingsmaatregelen voor de financiële verslaggeving. Onze belangrijkste bevindingen zijn met u (gemeenteraad) gedeeld door middel van de boardletter 2024, en zijn besproken in de auditcommissie. In het voorliggende accountantsverslag vindt u onze bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole.
- Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn hierdoor in opzet meer risicovol en daarom besteden wij bij onze controle extra aandacht aan deze boekingen. Om de controle zo efficiënt en effectief mogelijk uit te voeren, en toe te spitsen op het specifieke risico en karakter van memoriaalboekingen, hebben wij gebruikgemaakt van een data-analyse tool. Hieruit zijn geen onjuistheden, onrechtmatigheden of anderszins bijzonderheden gebleken.

Sociaal domein

- De verantwoorde bestedingen vanuit de zorgaanbieders zijn getrouw verantwoord en op een rechtmatige wijze tot stand gekomen.
- In 2024 zijn de lasten van de zorg uit WMO voor € 6,8 miljoen lager uitgevallen dan geraamd. Dit ligt in lijn met de landelijke tendens.
- De door de gemeente ingezette preventieve maatregelen om besparingen in de jeugdzorg te realiseren lijken het gewenste dalende effect te hebben op de instroom van cliënten in de jeugdzorg. Het is echter nog te vroeg om het financiële effect hiervan te zien, dit mede door de (landelijke) tendens van de toenemende complexiteit van jeugdzorgtrajecten die ook bij Arnhem zichtbaar is.
- Zorgaanbieders hebben op dit moment te maken met sterk oplopende kosten als gevolg van loonstijgingen en oplopende huisvestingslasten. De gemeente Arnhem staat in nauw contact met de verschillende partijen om problemen snel op tafel te krijgen en te komen tot passende oplossingen.
- Door de druk op de zorgmarkt (financiële positie zorgaanbieders, tekort aan personeel) is sprake van een toenemende zorgvraag die steeds vaker niet meer in balans is met het zorgaanbod. Zowel in de WMO als Jeugdzorg is deze ontwikkeling zichtbaar. Dit is een breed maatschappelijk probleem waarbij het voor gemeenten slechts beperkt mogelijk is hierin keuzes te maken.

Grondexploitatie

- Voor de grondexploitatie hebben wij het proces, de dossiervorming en de onderbouwingen beoordeeld waarop het management de geactualiseerde schattingen heeft gebaseerd. Wij hebben onder andere de realisatie en de geactualiseerde schattingen ultimo 2024 versus de schattingen in de jaarrekening 2023 geanalyseerd ('backtesting'). Bij deze analyse hebben wij ook gebruikgemaakt van een door de gemeente Arnhem ingeschakelde externe deskundige. Wij zijn van mening dat de waardering van de grondexploitatie juist is en consistent is met voorgaand jaar.
- Op grond van onze risicoanalyse hebben wij Spoorzone Arnhem-Oost als belangrijkste project geïdentificeerd. Deze zijn tezamen met de grondexploitaties Schuytgraaf (actieve grondexploitatie) en Winkelcentrum Kronenburg (faciliterende exploitatie) de belangrijkste projecten binnen uw gemeente. Van deze (deel)projecten hebben wij de aannemelijkheid van de nog te realiseren baten en lasten getoetst en is tevens de getroffen verliesvoorziening gecontroleerd.
- Gedurende de controle hebben wij intensief overleg gevoerd met de ambtelijke organisatie en de door de gemeente ingeschakelde deskundigen. Op basis van deze periodieke overleggen, de externe rapportages, de grondexploitatieberekeningen en daaraan ten grondslag liggende onderbouwingen kunnen wij instemmen met de schattingen die zijn gemaakt ten behoeve van de waardering van de grondexploitatie per ultimo 2024.

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

IT-omgeving

- De bestaande tekortkomingen in de IT-omgeving leiden ertoe dat de gemeente en wij niet zonder meer kunnen steunen op de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Als gevolg van het (vooralsnog) onvoldoende opvolgen van de aanbevelingen op dit gebied hebben wij ook voor de jaarrekeningcontrole 2024 meer gegevensgericht werk moeten verrichten, waaronder het uitvoeren van specifieke werkzaamheden om de betrouwbaarheid van data en lijstwerk vast te stellen.
- Over 2024 is door de gemeente Arnhem een ISAE 3402 Type II rapportage ontvangen van De Connectie. In deze rapportage zijn geen afwijkingen opgenomen met betrekking tot de interne beheersing van de IT-omgeving. Er is een goedkeurend oordeel afgegeven.

Overig

- Wij hebben geen (niet)-gecorrigeerde bevindingen, onzekerheden en tekortkomingen geconstateerd. In bijlage A is hier een tabel van opgenomen.
- In bijlage C is onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging te vinden.

Frauderisicoanalyse

- De gemeente Arnhem beschikt over een frauderisicoanalyse. Door het uitvoeren van deze analyse zijn de kwetsbaarheden in de organisatie geïnventariseerd voor de betrokken werkprocessen en er zijn adviezen geschreven over hoe deze kwetsbaarheden (verder) kunnen worden verkleind. Door de veranderde omstandigheden binnen en buiten de organisatie is het van belang dat de frauderisicoanalyse periodiek geactualiseerd en besproken wordt met de gemeenteraad. De laatste actualisatie van de frauderisicoanalyse heeft in 2021 plaatsgevonden. Wij hebben het college geadviseerd de huidige frauderisicoanalyse te actualiseren.
- Tevens hebben wij als onderdeel van onze werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole vastgesteld dat binnen uw organisatie op een adequate wijze opvolging wordt gegeven aan integriteitsmeldingen.
- Tijdens onze controle over 2024 zijn door ons geen fraudegevallen geconstateerd en is er geen sprake van signalen en/of vermoedens van fraude.

Bevindingen jaarrekening

De financiële positie van gemeente Arnhem

Het vermogen van de gemeente is toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd. De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten over het boekjaar 2024 bedraagt € 24,3 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 18,0 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2024 € 6,4 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het overzicht hiernaast hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen. De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2024 circa 31% van het balanstotaal (ultimo 2023: 28% van het balanstotaal) en is ten opzichte van voorgaande jaren toegenomen.

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemming. Deze tussentijdse resultaatbestemming bestaat uit de onttrekkingen aan en stortingen in reserves gedurende het boekjaar. Deze mutaties in reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de eerdere politieke besluitvorming.

Wat het voorgaande concreet betekent voor uw gemeente hebben wij in het overzicht hiernaast weergegeven.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2024	2023	2022	2021
Eigen vermogen per 1 januari	293,5	276,4	224,5	180,4
Tussentijdse resultaatbestemming	18,0	-/- 16,9	27,9	22,7
Gerealiseerd resultaat	6,4	34,0	23,8	21,4
Gerealiseerd totaal saldo baten en lasten	24,3	17,1	51,8	44,0
Eigen vermogen per 31 december	317,8	293,5	276,4	224,5

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	988,1
Totale lasten	963,8
Gerealiseerd totaal saldo baten en lasten	24,3
Af: stortingen in reserves	-/- 134,8
Bij: onttrekkingen aan reserves	116,8
Saldo mutaties reserves	-/- 18,0
Gerealiseerd resultaat	6,4

De financiële positie van gemeente Arnhem

Financiële positie

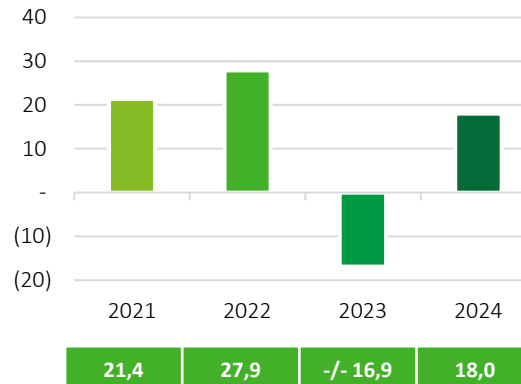
Het overzicht van baten en lasten over het boekjaar 2024 laat een voordelig gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten van € 24,3 miljoen zien.

De jaarrekening 2024 sluit – na verwerking van de mutaties in reserves – met een voordelig gerealiseerd resultaat van € 6,4 miljoen.

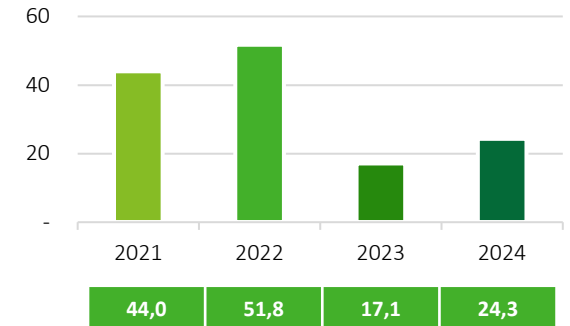
De begroting is voor uw gemeente een belangrijk sturingsinstrument. Het is een kaderstellend document waarmee de gemeenteraad financiële en beleidsmatige kaders vaststelt waarbinnen het college haar beleid en doelen kan realiseren.

In de programmaverantwoording geeft het college per programma op hoofdlijnen een verklaring voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging. In de paragraaf bedrijfsvoering heeft het college de rechtmatigheid van de begrotingsafwijkingen nader toegelicht. Verderop in dit accountantsverslag gaan wij hierop in.

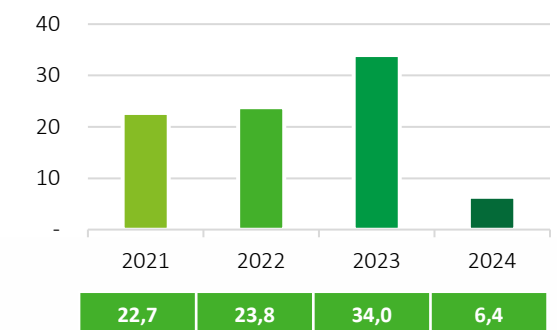
Mutaties in reserves
(x € 1 miljoen)

Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten
(x € 1 miljoen)

Gerealiseerd resultaat
(x € 1 miljoen)

De financiële positie van gemeente Arnhem

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Als sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen (totaal van algemene en bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatiequote

De grondexploitatiequote geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale baten van de gemeente. In de regel geldt: hoe hoger de grondexploitatiequote, hoe groter het risico dat de gemeente loopt.

Netto schuldquote

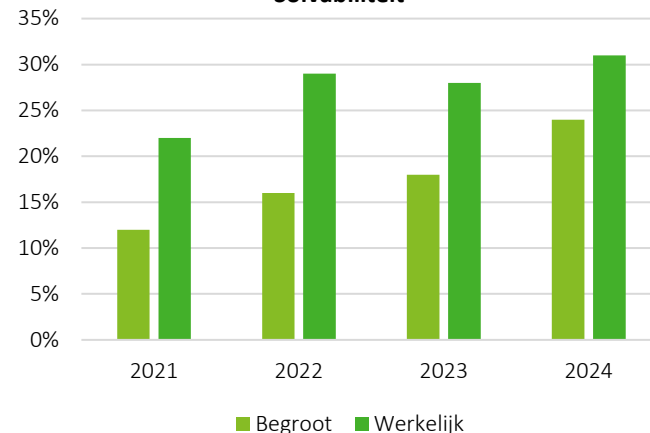
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de 'druk' van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie.

Structurele exploitatieruimte

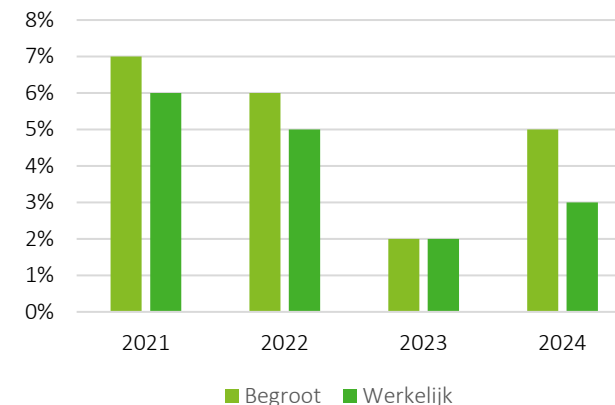
Voor de beoordeling van de financiële positie is ook van belang te kijken naar de structurele baten en lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van leningen) te dekken.

Kengetallen voor gemeente Arnhem (begroot en werkelijk over de periode 2021-2024)

Solvabiliteit

Grondexploitatiequote

Netto schuldquote

Structurele exploitatieruimte

De financiële positie van gemeente Arnhem

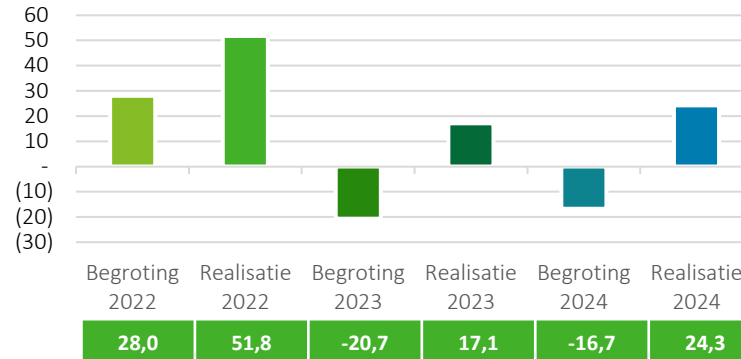
Voorspellende waarde van uw begroting

De jaarrekening 2024 sluit met een positief saldo van baten en lasten van € 24,3 miljoen. Na de mutaties in de reserves bedraagt het gerealiseerd resultaat € 6,4 miljoen. De begroting is voor uw gemeente een belangrijk sturingsinstrument. Het is een kaderstellend document waarmee de gemeenteraad financiële en beleidsmatige kaders vaststelt waarbinnen het college haar beleid en doelen kan realiseren. Wij constateren dat in 2024 de gerealiseerde lasten ongeveer € 30 miljoen achterblijven bij de geraamde lasten.

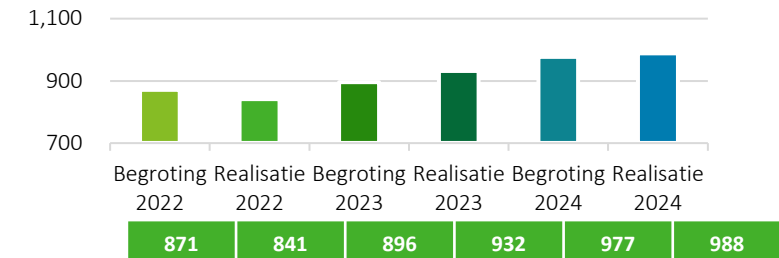
Kwaliteit en transparantie van de jaarstukken

Bij de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat uw jaarstukken 2024 voldoen aan de vereisten uit het BBV. Wij hebben bij onze werkzaamheden de jaarstukken integraal doorgenomen en hebben daarbij – naast de verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening – vanuit het belang en begrip van de gebruikers van de jaarstukken vooral gelet op de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van de daarin opgenomen toelichtingen en analyses.

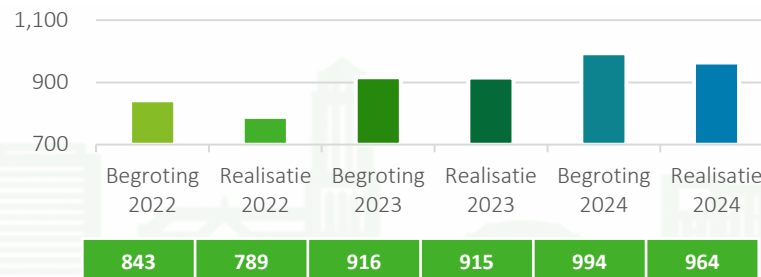
Saldo baten en lasten | Begroting vs realisatie (x € 1 miljoen)

Baten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

Lasten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves) (x € 1 miljoen)

De financiële positie van gemeente Arnhem

De ratio weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit op basis van de door de gemeente geschatte risico's. Zoals blijkt uit de onderste grafiek is de ratio weerstandscapaciteit 1,2 in 2024. In 2024 is zichtbaar dat de benodigde weerstandscapaciteit de beschikbare weerstandscapaciteit nadert. Gecombineerd met het steeds meer uitvoeren van actief grondbeleid is het noodzakelijk over voldoende weerstandscapaciteit te (blijven) beschikken. Actief grondbeleid kent in beginsel een hoger risicoprofiel dan een meer passievere grondstrategie.

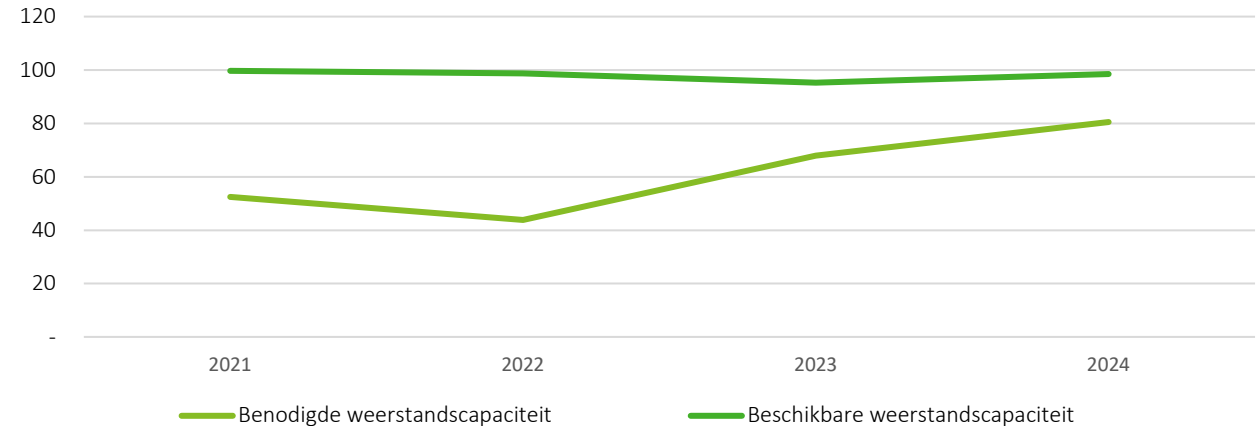
Beschikbare weerstandscapaciteit is toegenomen

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 98,5 miljoen (2023: € 95,3 miljoen). De beschikbare weerstandscapaciteit is licht toegenomen ten opzichte van voorgaand jaar.

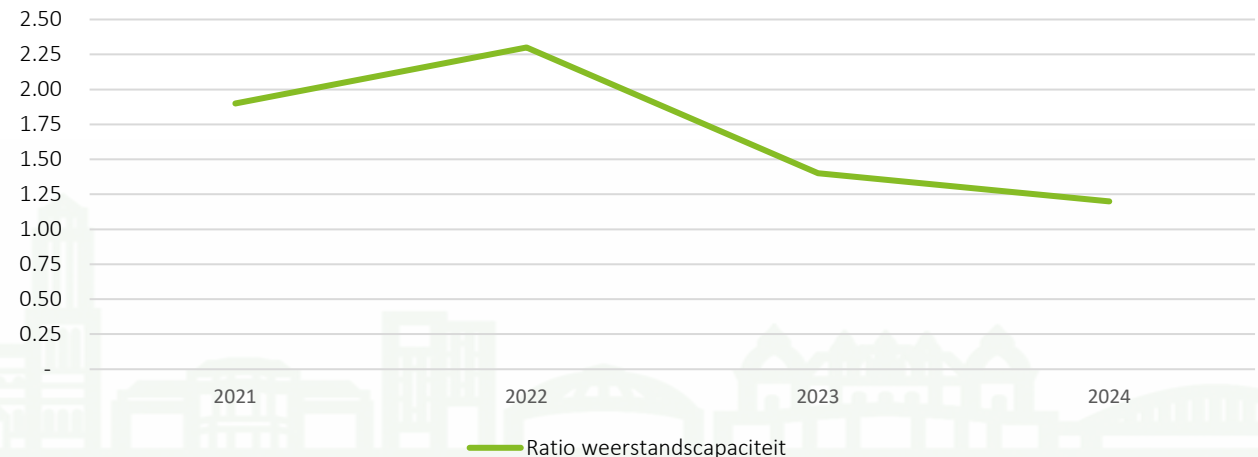
De inventarisatie van risico's – die in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van het jaarverslag is opgenomen – geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een schatting van de kans dat het geïdentificeerde risico zich voordoet, om daarmee de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij geeft het college een doorlopend inzicht in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn vervallen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de belangrijkste risico's. Op basis van deze risico-inventarisatie bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit voor specifieke risico's € 80,5 miljoen (2023: € 67,9 miljoen). Ten opzichte van 2023 is hiermee sprake van een toename. De belangrijkste oorzaak is gelegen in de risico's die samenhangen met de grondexploitatie van Spoorzone Arnhem-Oost. In de komende periode zal door de gemeente onderzocht worden op welke wijze de hiermee samenhangende risico's het best in de tijd geplaatst kunnen worden om te voorkomen dat direct een onevenredige druk op het weerstandsvermogen ontstaat. Wij houden hierover nauw contact met de financiële organisatie.

Uw weerstandscapaciteit van € 98,5 miljoen is toereikend in relatie tot de berekende risico's van € 80,5 miljoen. Dit heeft het college inhoudelijk nader toegelicht in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van het jaarverslag.

Weerstandscapaciteit
(x € 1 miljoen)

Ratio weerstandscapaciteit

Rechtmatigheidsverantwoording

In de jaarstukken 2024 heeft het college voor het tweede jaar een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen waarin zij zich verantwoordt over de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties (inclusief begrotingsrechtmatigheid).

Verantwoordings- en rapportagegrens

De gemeenteraad heeft in het controleprotocol de verantwoordings- en rapportagegrens vastgesteld. De verantwoordingsgrens bedraagt 1% van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en de rapporteringsgrens bedraagt € 549.600. De verantwoordingsgrens heeft het college gehanteerd bij het opmaken van de rechtmatigheidsverantwoording en de uiteindelijke conclusie daaromtrent. Fouten en onduidelijkheden die de verantwoordingsgrens niet overschrijden, zorgen voor een positieve uiting van het college waaruit blijkt dat de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. De rapporteringsgrens bepaalt de diepgang van de toelichting van het college in de paragraaf bedrijfsvoering.

Het college van B&W heeft in haar rechtmatigheidsverantwoording voor € 564.000 aan niet-acceptabele begrotingsoverschrijdingen (onrechtmatigheden) gerapporteerd.

Wij merken op dat de gemeente niet beschikt over een actueel controleprotocol c.q. controleverordening. Het geldende controleprotocol is vastgesteld door de gemeenteraad in 2017 en daarmee zijn bijvoorbeeld wijzigingen door de invoering van de rechtmatigheidsverordening niet verwerkt in uw eigen controleprotocol. Deze wijzigingen zijn vastgelegd in landelijke wet- en regelgeving en daarmee wel geldend voor en betrokken door de gemeente Arnhem in haar rechtmatigheidscontroles.

Wij adviseren in 2025 zorg te dragen voor een geactualiseerd en vastgesteld controleprotocol.

Normenkader

Het college heeft het van toepassing zijnde normenkader in kaart gebracht. Het normenkader 2024 is door de gemeenteraad vastgesteld bij het vaststellen van het intern controleplan op 3 juli 2024. Wij hebben vastgesteld dat dit normenkader leidend is geweest voor het college om te komen tot de rechtmatigheidsverantwoording en de toelichtingen in de paragraaf bedrijfsvoering.

In de financiële verordening zijn specifieke richtlijnen opgenomen over de wijze en diepgang van rapporteren over rechtmatigheid en de wijze waarop het college om dient te gaan met begrotingsafwijkingen. Deze komen hierna nader aan bod.

Begrotingscriterium

Bij de rechtmatigheidsverantwoording vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten, lasten en balansmutaties, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en de hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). Uitgangspunt hiervoor is het niveau waarop de raad de budgetten in de begroting en bij investeringen geautoriseerd heeft. In de begroting zijn de bedragen voor de lasten en baten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting.

De gemeenteraad en het college hebben afspraken gemaakt in welke situatie lastenoverschrijdingen onrechtmatig maar acceptabel zijn (lastenoverschrijdingen zijn en blijven onrechtmatig, maar zijn onder voorwaarden acceptabel wat betekent dat het college deze niet hoeft toe te lichten in de paragraaf bedrijfsvoering). Dit is door de gemeente Arnhem op juiste wijze toegepast in de jaarstukken 2024.

Begrotingsrechtmatigheid

- Programma S00: Overschrijding van de lasten met € 9,7 miljoen
- Programma S03: overschrijding van de lasten met € 0,5 miljoen
- Programma S06: Overschrijding van de lasten met € 13,6 miljoen
- Programma S07: Overschrijding van de lasten met € 11,6 miljoen

Bovenstaande onrechtmatigheden van € 35,5 miljoen zijn voor € 34,9 miljoen aangemerkt als acceptabel omdat deze tijdig zijn gemeld aan de gemeenteraad en omdat deze passen binnen het bestaande beleid van de gemeente Arnhem.

Wij hebben vastgesteld dat het college specifieke werkzaamheden heeft uitgevoerd ten aanzien van het begrotingscriterium, zijnde controle op programmaoverschrijdingen en controle op kredietoverschrijdingen.

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld aan de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De eisen c.q. voorwaarden zijn afkomstig uit de relevante wet- en regelgeving zoals opgenomen in het normenkader, en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur.

Gemeenten stellen via de financiële verordening en/of onderliggende nota's kaders vast die van invloed zijn op verslaggeving. Het gaat hier om de invulling van de ruimte die het BBV geeft voor eigen gemeentelijke kaders. Denk hierbij aan grenzen voor het activeren van investeringen, afschrijvingstermijnen, omgang met reserves en voorzieningen en dergelijke. Deze vallen onder het getrouwe beeld en vallen per definitie onder de reikwijdte van de reguliere accountantscontrole. Ook voorwaarden die direct van invloed zijn op de verslaggeving c.q. het getrouwe beeld van de jaarrekening worden niet opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Hierbij kan worden gedacht aan het niet naleven van voorwaarden met betrekking tot recht, hoogte, duur, termijnen, normbedragen, doelgroep en grondslag bij bijvoorbeeld bijstandsverlening, maatschappelijke ondersteuning, inkomensoverdrachten en het opleggen van belastingen dat tot gevolg heeft dat de bijhorende lasten of opbrengsten onjuist of onvolledig zijn. Het niet naleven van deze voorwaarden heeft direct invloed op het getrouwe beeld van deze posten in de jaarrekening.

Die onderwerpen die niet onder het getrouwheidsoordeel van de accountant vallen, hebben wij onderstaand nader toegelicht inclusief de wijze waarop het college deze in haar werkzaamheden heeft betrokken.

Aanbestedingen

Uw gemeente voert in het kader van de controle op de naleving van de aanbestedingsregels jaarlijks een uitgebreide 'spendanalyse' uit. Over 2024 zijn de juiste aanbestedingsrichtlijnen gehanteerd en de gemeente geen overtredingen van de EU-aanbestedingsrichtlijnen heeft geconstateerd. Op basis van onze eigen (gegevensgerichte) controlewerkzaamheden onderschrijven wij deze conclusie.

Sociaal domein

Ontwikkelingen 2024

De trend van de stijgende kosten binnen het Zorgdomein (Jeugdzorg) heeft zich ook in 2024 verder doorgezet. De gerealiseerde lasten zijn € 2,3 miljoen hoger dan in de begroting na wijziging. In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn in 2024 de lasten voor de WMO € 6,8 miljoen lager dan de begroting na wijziging.

De (financiële) druk op de zorg vereist een geïntegreerde aanpak waarbij financiële duurzaamheid en kwalitatieve zorgverlening centraal staan. Om grip te houden op de situatie is door de gemeente Arnhem in 2024 volop ingezet op preventieve maatregelen en het aanbieden van lichtere zorg om ernstigere problemen te voorkomen. Het leveren van maatwerk en het voorkomen van zware en langdurige zorgtrajecten is hierbij het speerpunt.

Naast deze maatregelen is in 2024 door het ministerie van VWS ook een vervolg gegeven aan de vastgoedtransitie jeugdhulp. Met deze specifieke uitkeringen wil het ministerie van VWS een extra stimulans bieden om het bestaande, veelal verouderde, vastgoed van de zorgaanbieders om te vormen naar meer kleinschaligere woonvormen. De hogere lasten voor de gemeente Arnhem als gevolg van deze regeling worden dus gedekt door deze specifieke uitkeringen.

De gemeente Arnhem erkent de urgentie van dit dilemma en de daarmee gepaard gaande financiële en operationele uitdagingen. Dit blijkt ook uit de begroting voor de komende jaren.

Sociaal domein | Jeugdzorgkosten en WMO

In 2024 is door de gemeente Arnhem op het onderdeel Jeugdzorg wederom een nadeel ten opzichte van de (gewijzigde) begroting gerealiseerd. De door de gemeente ingezette maatregelen van preventie lijken effect te hebben op de activering van de inwoners en een (voorzichtig) positief effect op een dalende trend in de instroom bij de jeugdzorg met verblijf is zichtbaar. Deze lagere instroom heeft echter nog niet geleid tot lagere lasten. De daling van de instroom compenseert niet de stijging van de tarieven en tevens zien wij een stijgende vraag naar zwaardere en daarmee duurdere zorgtrajecten. Dit is een landelijke trend.

Een voor de gemeente complicerende factor bij het opstellen van de begroting met betrekking tot de ontwikkeling van zorgkosten in de komende jaren is de verwachte ontwikkeling van de tarieven van zorgaanbieders. Zorgaanbieders hebben op dit moment te maken met sterk oplopende kosten als gevolg van loonstijgingen en oplopende huisvestingslasten. Bijvoorbeeld bij de aanbieders van (leerlingen)vervoer is sprake van een sterke stijging van de (personele) kosten en is ook het vinden van personeel een uitdaging. Bovenstaande leidt ertoe dat de financiële positie van zorginstellingen in toenemende mate onder druk komen te staan wat naar verwachting een prijsopdrijvend effect heeft op de tarieven. De gemeente Arnhem staat in nauw contact met de verschillende partijen om problemen snel op tafel te krijgen en te komen tot passende oplossingen.

Ook is als gevolg van de wet DBA en de controles op de naleving van deze wetgeving door de Belastingdienst een toenemende schaarste in beschikbaarheid van kwalitatief en geschoold zorgpersoneel zichtbaar. Dit leidt er toe dat de toenemende zorgvraag steeds vaker niet meer in balans is met het zorgaanbod. Zowel in de WMO als Jeugdzorg is deze ontwikkeling zichtbaar. In toenemende mate zal daardoor niet de zorgvraag bepalend zijn in de omvang van de zorguitgaven maar ook het aanbod. Dit is een breed maatschappelijk probleem waarbij het voor gemeenten slechts beperkt mogelijk is hierin keuzes te maken.

In de toekomst zal door de vergrijzing in Nederland binnen de WMO de vraag naar zorg verder toenemen. De vergrijzing heeft niet alleen een nadelig effect op de beschikbare capaciteit op de arbeidsmarkt maar draagt ook bij aan een verhoging van de populatie die gebruik wil maken van de voorzieningen van de WMO. Bijvoorbeeld in het vervoer, de huishoudelijke hulp en de groepsbegeleiding zullen de kosten als gevolg van de vergrijzing toenemen.

In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen zijn de ontwikkelingen binnen de jeugdzorg en de WMO door de gemeente Arnhem als risico's met de grootste impact op de financiën van de gemeente onderkend. Dit risico zal voor de gemeente Arnhem ook de komende jaren een risico zijn dat grote impact op de gemeentefinanciën kan hebben.

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

De voorraad onderhanden werk

De balanspost met de belangrijkste schattingen in de jaarrekening betreft de voorraad onderhanden werk, waaronder de bouwgronden in exploitatie (grondexploitatie). Deze balanspost is door het saldo ultimo 2024 ad € 103,6 miljoen relevant voor de accountantscontrole, maar ook door de schattingen die een rol spelen bij het inschatten van de in 2025 e.v. nog te realiseren baten en lasten. De nog te realiseren baten en lasten vormen samen met de boekwaarde de basis voor de waardering in de jaarrekening, oftewel het op dit moment verwachte resultaat bij afsluiting van de projecten in de toekomst. Dit leidt tot een voorziening indien het college verwacht dat het project verlieslatend is en tot (tussentijdse) winstneming bij een verwachte winst. Voor de waardering van grondexploitaties dient de gemeente per individueel project te bepalen of de boekwaarde plus de in de toekomst nog te realiseren lasten en baten, naar beste schatting, terugverdiend kunnen worden.

De gemeente Arnhem schat ultimo 2024 in dat de totale omvang van de niet terug te verdienen kosten op de gehele grondexploitaties circa € 74 miljoen bedraagt (2023: € 66 miljoen). Hiervoor is in de jaarrekening een voorziening getroffen. Deze voorziening is geheel in mindering gebracht op de bouwgronden in exploitatie. Deze verwerkingsmethode is in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording.

Het controleproces van de waardering van de voorraad onderhanden werk

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot vijf P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) in de projecten, in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?

- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Deze situatie is omgeslagen in een grote vraag naar woningen en grond, waardoor de grondprijs zich in een hoog tempo in positieve zin ontwikkelt. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke grondprijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de positieve marktontwikkelingen?
- **Plankosten:** door de toenemende vraag naar woningen en dus naar bouwcapaciteit is sprake van een toenemende stijging van de bouwkosten. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke prijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de hierbij horende prijsontwikkelingen?
- **Parameters:** zijn de parameters voor kosten en opbrengstenstijgingen opportuun, beredeneerd vanuit de huidige situatie en de best mogelijke inschatting van de toekomstige ontwikkeling van de grondprijzen en de plankosten?

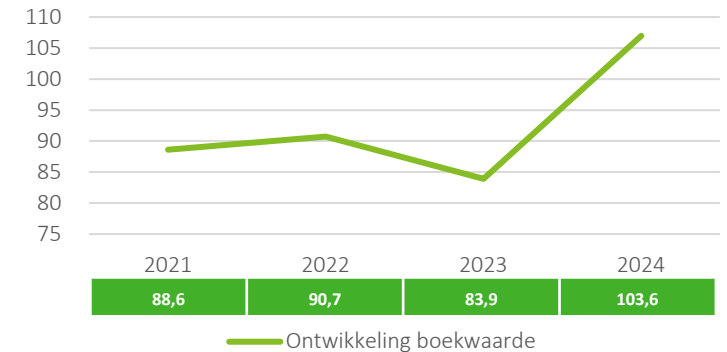
De 5 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in uw paragraaf 'Grondbeleid'.

Analyse grondexploitaties

Uit nevenstaande figuur blijkt dat de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie is gestegen in 2024. De stijging wordt verklaard door de voorbereidings- en plankosten die voor Spoorzone Arnhem-Oost zijn gemaakt (+ € 13,7 miljoen) en de in het boekjaar verwerkte winstname voor Schuytgraaf ad € 10,3 miljoen. Deze winstname is het gevolg van een herijking van de grondprijzen.

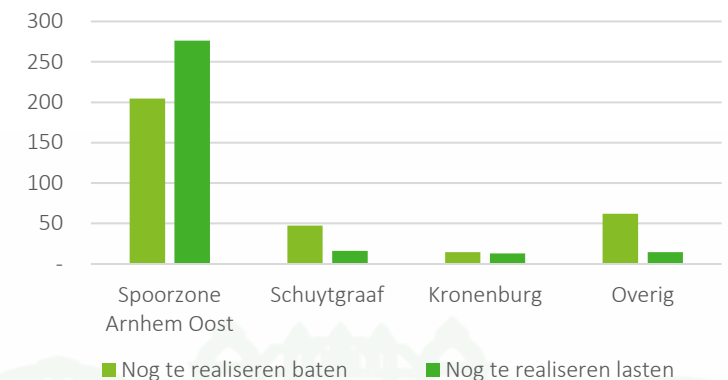
Met het vaststellen van het grondexploitatieproject Spoorzone Arnhem-Oost in 2024 is een omvangrijk project toegevoegd. Dit is zichtbaar in de FJP 2024, waarin een nog te realiseren baten en nog te realiseren lasten van respectievelijk € 205 miljoen en € 276 miljoen is opgenomen. De nog te realiseren baten en lasten voor de andere grondexploitatieprojecten neme, logischerwijs, af in 2024 door de voortgang die is gerealiseerd in 2024.

Totale boekwaarde bouwgronden in exploitatie (x € 1 miljoen)

Overzicht nog te realiseren baten en lasten per project

(x € 1 miljoen)

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties – vooral de uitgangspunten voor planning (fasering), programmering en prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en de gehanteerde rekenrente (rente-omslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen, met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

De grondexploitaties zijn door het college voor de jaarrekening 2024 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd) en waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd, en of mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening noodzakelijk is.

Belangrijkste bevindingen inzake waardering grondexploitaties

Als onderdeel van de controle van de waardering van de bouwgronden in exploitatie voeren wij een risicoanalyse uit ter bepaling van het risicoprofiel van de individuele grondexploitaties en de hierdoor bestaande kans op een materiële fout in de waardering ervan. Hierbij betrekken wij de huidige boekwaarde, het geprognosticeerde resultaat, en de aard en omvang van de nog te realiseren baten en lasten (liggen hier bijvoorbeeld al contracten of overeenkomsten aan ten grondslag of niet).

Naast de hiervoor genoemde elementen spelen bij de risicoclassificatie van de individuele projecten ook de aard van het project, de programmering en de doorlooptijd een belangrijke rol.

Zo zorgt binnenstedelijke herstructurering (bijv. project Kronenburg en Spoorzone Arnhem-Oost) normaliter voor een grotere complexiteit, doordat de gemeente Arnhem de bestaande ruimte herontwikkelt en dit type projecten hierdoor (financieel gezien) gevoeliger zijn voor risico's dan volledig nieuw uit te leggen locaties. Een langere doorlooptijd van de projecten zorgt eveneens voor een hoger risicoprofiel, doordat de schatting van kosten en opbrengsten van de projecten subjectiever is naarmate de doorlooptijd toeneemt.

Op grond van onze risicoanalyse hebben wij Spoorzone Arnhem-Oost als belangrijkste project geïdentificeerd. Deze zijn tezamen met de grondexploitaties Schuytgraaf (actieve grondexploitatie) en Winkelcentrum Kronenburg (faciliterende exploitatie) de belangrijkste projecten binnen uw gemeente. Van deze (deel)projecten hebben wij de aannemelijkheid van de nog te realiseren baten en lasten getoetst en is tevens de getroffen verliesvoorziening gecontroleerd.

Binnen de grondexploitatie Schuytgraaf worden momenteel de laatste twee velden gerealiseerd. Uw verwachting is dat de verkopen in de komende vijf jaar gefaseerd zullen plaatsvinden en de resterende boekwaarde ad € 26,9 miljoen gedurende die periode gerealiseerd wordt.

De complexiteit van de grondexploitatie Kronenburg zit voornamelijk in het planmatige deel, waarbij verschillende partijen betrokken zijn. Hier hebben wij afgelopen jaar uitgebreid inzicht in verkregen, wij zien minimale fluctuaties in ingerekende cijfers ten opzichte van 2023.

Spoorzone Arnhem-Oost

In 2024 is de grondexploitatie Spoorzone Arnhem-Oost voor het eerst als grondexploitatie verwerkt op de balans in de jaarrekening. De gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem-Oost bestaat uit 5 deelgebieden, waarvan 3 deel-grondexploitaties: Rijnpark, Presikhaaf 3 en Schaapsdrift. Met onze controlewerkzaamheden hebben wij in het bijzonder aandacht geschonken aan de volgende bijzonderheden van deze exploitatie:

- Uitplaatsen spooreplacement in Rijnpark.
- Ingerekende subsidies vanuit de provincie en het Rijk.
- Het bepalen van de civieltechnische kosten met de situatie dat de gedetailleerde uitvoering van de grondexploitaties nog onduidelijk is.

Uiteraard hebben wij tevens de ingerekende opbrengsten, plankosten en de inschatting van de verwervingskosten betrokken in onze controle.

Het uitplaatsen van het spooreplacement bevindt zich nog in de onderzoeksfase, waardoor het nog niet duidelijk is of de functies hiervan worden verlegd, of dat een nieuwe emplacement gerealiseerd zal worden. In deze uitdagende casus is, op basis van scenarioanalyse en calculaties van deskundigen, een best mogelijk inschatting van deze kosten gemaakt. Doordat de kosten voor het uitplaatsen van het emplacement grotendeels gedekt worden met een rijkssubsidie heeft een aanpassing van de geschatte kosten een gedempt effect op het resultaat van de totale grondexploitatie. De boekwaarde per ultimo 2024 bedraagt € 13,8 miljoen, inclusief de voorziening van € 8,9 miljoen.

Naast de vraagstukken rondom het spooreplacement, heeft uw gemeente een subsidie ontvangen in verband met de herontwikkeling. Deze subsidie is nog niet definitief, pas na het voldoen aan een aantal voorwaarden zal het bedrag definitief worden toegekend en kan het als opbrengst toegerekend worden.

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Specifiek voor de deel-grondexploitatie Schaapsdrift is een stijging van de opbrengsten te zien in de waardering per ultimo 2024 ten opzichte van de calculatie bij vaststelling/opening van de grondexploitatie Spoorzone Arnhem-Oost. Bij de calculaties onderliggend aan de openings-grondexploitatie beschikte de organisatie nog niet over locatie-specifieke onderbouwingen voor Schaapsdrift, derhalve is gekozen om aansluiting te zoeken met de informatie beschikbaar voor Rijnpark. De verwachte woningbouw in Schaapsdrift bestaat echter uit woningen in een duurder segment. Voor de actualisatie van de waardering per ultimo 2024 is een extern rapport ontvangen ter onderbouwing van de grondprijzen, daarmee is het verwachte opbrengstpotentieel van deze deel-grondexploitatie (en daarmee de gehele grondexploitatie Spoorzone) gestegen.

In de nota Grondbeleid is niet nader uitgewerkt wanneer het college wijzigingen in grondexploitaties moet voorleggen aan de gemeenteraad. In het BBV is dit omschreven als *majeure* wijzigingen. Echter majeure is door de gemeente zelf nader in te vullen.

Gezien de omvang en de beginfase waarin het project Spoorzone zich bevindt, en rekening houdend met de onderliggende gebiedsvisies die nog niet volledig zijn ingetekend en nog verder ingevuld zullen worden, adviseren wij met het college afspraken te maken over de definitie van majeure wijzigingen. Hiermee waarborgt u als gemeenteraad (tijdig) invulling te geven aan uw kaderstellende rol.

De tijd en inspanning die dit project vraagt van de ambtelijke organisatie in combinatie met diverse wisselingen en uitval binnen de teams die hiervoor verantwoordelijk zijn, dan wel belangrijke input moeten leveren, maakt dat de doorlooptijd van de controle van de grondexploitaties langer was dan gewenst. De wisselingen en uitval laten kwetsbaarheden binnen de ambtelijke organisatie zien op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling (planeconomen, ontwikkelmanagers, e.d.). Met de ontwikkeling dat de stad Arnhem een actief grondbeleid hanteert, vragen wij uw aandacht voor het waarborgen van voldoende ambtelijke capaciteit om de (financiële) beheersing en rapporteren op voldoende niveau te houden.

Vanuit de interne controle van de gemeente zelf en onze controle is een aantal (rekenkundige) afwijkingen geconstateerd voor het project Spoorzone Arnhem-Oost, die per saldo een beperkt bedrag vertegenwoordigen. Gezien de beperkte omvang zijn deze afwijkingen niet verwerkt in de voorliggende waardering. Het is van belang, zoals hierboven ook genoemd, aandacht te hebben voor de hierboven genoemde kwetsbaarheden, mede gezien de (financiële) omvang van dit project.

Gedurende de controle hebben wij intensief overleg gevoerd met de ambtelijke organisatie en de door de gemeente ingeschakelde deskundigen. Op basis van deze periodieke overleggen, de externe rapportages, de grondexploitatieberekeningen en daaraan ten grondslag liggende onderbouwingen kunnen wij instemmen met de schattingen die zijn gemaakt ten behoeve van de waardering van de grondexploitatie per ultimo 2024.

De uitgangspunten die in de grondexploitaties en dus in de jaarrekening 2024 zijn verwerkt, zijn door ons getoetst en als aannemelijk aangemerkt

Wij hebben op grond van de door ons verrichte werkzaamheden inzake de waardering van de grondexploitaties vastgesteld dat uw gemeente:

- Beschikt over actuele ramingen van de nog te realiseren baten en lasten.
- Beschikt over een deugdelijke onderbouwing van de gehanteerde uitgangspunten in de grondexploitaties.
- Externe deskundigheid heeft ingeschakeld ter onderbouwing van de geraamde grondprijzen, grondopbrengsten en parameters.
- Een niet onaannemelijk niveau heeft bepaald van de nog te maken plan- en civiele kosten.

Volledigheidshalve merken wij op dat wij voor de waardering van de grondexploitatie per 31 december 2024 de per die datum vastgestelde projectkaders en genomen besluiten betrokken hebben bij de controle van de waardering. Er is geen rekening gehouden met de effecten van eventuele toekomstige, nog vast te stellen, ambities van uw gemeente.

Fraude, integriteit, en naleving wet- en regelgeving

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving

Bij onze controle vragen wij u jaarlijks inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking kan bevatten door fraude of het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van de inschattingen, het proces dat u daarbij hanteert, en de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad. Tijdens deze gesprekken heeft uw organisatie aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken.

In onze boardletter hebben wij gerapporteerd over het belang van een gedegen en actuele frauderisicoanalyse van uw gemeente. Hierbij is het belangrijk dat de organisatie mogelijke kwetsbaarheden op het gebied van fraude onderkend in een frauderisicoanalyse, onderbouwd met getroffen beheersmaatregelen en kwantificeert op basis van kans x impact.

Deze frauderisicoanalyse zou in onze optiek een door het college vastgesteld document moeten zijn. En het college zal periodiek het gesprek voeren met de auditcommissie en/of gemeenteraad zodat continu aandacht blijft voor het onderwerp fraude. Naast deze frauderisicoanalyse beschikt gemeente Arnhem over diverse beleidsdocumenten zoals een gedragscode, regeling melden vermoeden misstand en een regeling melding ongewenst gedrag.

Actualisatie van de frauderisicoanalyse heeft in 2021 plaatsgevonden. Naar aanleiding van de actuele ontwikkelingen (zoals de geplande investeringsprojecten) hebben wij het college geadviseerd de frauderisicoanalyse te actualiseren en het onderwerp regelmatig op de agenda van de auditcommissie te zetten en hiermee een open dialoog te bewerkstelligen.

Werkzaamheden fraude

Wij hebben ten behoeve van onze controle van de jaarrekening met betrekking tot het – vanuit onze beroepsgroep – voorgeschreven frauderisico op 'management override of controls' aanvullende werkzaamheden uitgevoerd. Dit frauderisico kan zich (met name) voordoen in de handmatige journaalposten (memoriaalboekingen).

Onze werkzaamheden zien derhalve toe op data-analyse-werkzaamheden op de memoriaalboekingen. Wij hebben bij het uitvoeren van onze werkzaamheden geen signalen en/of indicaties dat er sprake is van fraude.

Fraude en integriteit

Jaarlijks verkrijgen wij inzicht in de integriteitsmeldingen, die wij vervolgens doorspreken met uw coördinator integriteit. Daarnaast hebben wij op basis van onze controle en de besprekingen met de medewerkers binnen uw organisatie geen fraudegevallen geconstateerd.

Onze conclusie is dat uw gemeente op een adequate wijze opvolging geeft aan geïdentificeerde integriteitskwesties.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten, doordat sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen of verkeerd voorstellen van zaken, of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben de accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Overige onderwerpen

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rehtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en de publicatieverplichtingen van de WNT.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2024. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2024 voldoende voor de doelstelling van onze controle.
- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- Het normenkader 2024, dat door de gemeenteraad is vastgesteld in haar vergadering d.d. 3 juli 2024.

Onze communicatie met het management

Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande haar verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving.

Wij hebben van het college van gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het college en het ambtelijk management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen tijdens het uitvoeren van onze controle.

Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van uw gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening 2024, onder 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling'.

Wij hebben het, door het college en het ambtelijk management, toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingsvraagstukken en de toegepaste inschattingen goed onderbouwd en redelijk zijn in finale jaarstukken, alsook consistent zijn gebruikt.

Kwaliteit en transparantie van de jaarstukken

Bij de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat uw jaarstukken 2024 voldoen aan de vereisten uit het BBV. Wij hebben bij onze werkzaamheden de jaarstukken integraal doorgenomen en hebben daarbij – naast de verenigbaarheid van jaarverslag en jaarrekening – vanuit het belang en begrip van de gebruikers van de jaarstukken vooral gelet op de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van de daarin opgenomen toelichtingen en analyses.

Interne beheersing

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2024

Boardletter 2024, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2024 de interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de getrouwheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. Voor de bevindingen van de interim-controle verwijzen wij naar onze boardletter 2024. Deze boardletter hebben wij op 2 december 2024 met de leden van de auditcommissie besproken.

In de boardletter hebben wij een aantal aandachtspunten voor het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2024 benoemd.

- Fraude.
- Aanpassingen van het BADO.
- Spoorzone Arnhem-Oost.

Als onderdeel van onze werkzaamheden voor de jaarrekening zijn wij nagegaan of deze aandachtspunten voldoende zijn opgevolgd. Voor zover de opvolging en/of onze controle ervan hiertoe aanleiding geven, hebben wij onze bevindingen in dit accountantsverslag bij het betreffende onderwerp verwerkt.

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn hierdoor in opzet meer risicovol en daarom besteden wij bij onze controle extra aandacht aan deze boekingen.

Om de controle zo efficiënt en effectief mogelijk uit te voeren, en toe te spitsen op het specifieke risico en karakter van memoriaalboekingen, hebben wij gebruik gemaakt van een data-analyse tool. Met deze data-analyse hebben wij een diepgaande en risicogerichte analyse uitgevoerd van deze in opzet meer risicovolle boekingen. Hieruit zijn geen onjuistheden, onrechtmatigheden of anderszins bijzonderheden gebleken.

Evaluatie opstel- en controleproces

Net als in voorgaande jaren hebben wij na afronding van de controle over het boekjaar 2023 met de ambtelijke organisatie het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2023 geëvalueerd, en waar nodig aanscherpingen verwerkt in het interne 'draaiboek' voor het opstelproces en de gezamenlijke werk- en planningsafspraken voor de jaarrekening. Met deze aanpassingen is het proces verder geoptimaliseerd en is de controle binnen de afgesproken planning afgerond.

Het opstel- en controleproces is door een goede samenwerking prettig verlopen. Wel zien wij dat controle van de waardering van de grondexploitatieprojecten en de controle van het Sociaal Domein overeenkomstig voorgaand jaar veel werkdruk creëren voor zowel de gemeente als voor ons. In de komende evaluatie zullen wij deze onderwerpen met elkaar bespreken, bekijken wat nodig is deze controles soepeler te laten verlopen en mogelijkheden verkennen om deze elementen eerder in het jaar te controleren.

De verantwoording over en de interne controle op de in de SiSa-bijlage opgenomen specifieke uitkeringen is van een goed niveau. Ondanks een verdere toename van het aantal te verantwoorden regelingen is het controleproces soepel verlopen en hebben wij ervaren dat de kwaliteit van de dossiervorming vanuit de ambtelijke organisatie verder is toegenomen.

Op basis van de actuele ontwikkelingen en de huidige plannen van het ministerie is de verwachting dat het aantal specifieke uitkeringen in de komende jaren verminderd zal worden en dat deze middelen, om het verantwoordingsproces te vereenvoudigen, via de algemene uitkering beschikbaar worden gesteld.

Medio 2025 evalueren wij – mede op basis van de actualisatie van de risicoanalyse voor de jaarrekening 2025 – wederom gezamenlijk het proces om te bepalen op welke terreinen/aspecten verdere verbeteringen in het opstel- en controleproces van de jaarrekening mogelijk zijn.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving inclusief cybersecurity zit in een groeipad

Een belangrijke ontwikkeling betreft het invlechten van de Connectie in de organisatie van de gemeente Arnhem. Hierdoor komt de verantwoordelijkheid van de IT-beheersing van de activiteiten die nu nog bij de Connectie belegd zijn, bij de gemeente Arnhem te liggen.

Als gevolg van het (vooralsnog) onvoldoende opvolgen van de aanbevelingen op dit gebied hebben wij voor de jaarrekeningcontrole niet zonder meer kunnen steunen op de geautomatiseerde gegevensverwerking. Het gevolg van deze conclusie is dat wij meer gegevensgericht werk hebben moeten verrichten, waaronder het uitvoeren van specifieke werkzaamheden om de betrouwbaarheid van data en lijstwerk vast te stellen.

Wij zien dat het college de bevindingen heeft onderkend en hiermee actief aan de slag is om verbetering te realiseren.

Bijlagen

A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Aard van de fouten	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	n.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode:	n.v.t.
Niet van toepassing	
Totaal getrouwheidsfouten	-

- Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

A2 - Onzekerheden in de controle

Aard van de onzekerheden	Getrouwheid
Niet van toepassing	-
Totaal onzekerheden in de controle getrouwheid	-

- Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere onzekerheden.

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2024

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheidsoordeel bij de jaarrekening 2024 en onze conclusies ten aanzien van de rechtmatigheid van de SiSa-bijlage 2024.

- De strekking van ons getrouwheidsoordeel bij de jaarrekening: Goedkeurend
- De strekking van ons rechtmatigheidsoordeel over de baten, lasten en balansmutaties SiSa: Goedkeurend

Per regeling geven wij in de volgende tabel aan of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A17	Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit	n.v.t.	€ 0	
JenV A20	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme 2023- 2026	n.v.t.	€ 0	
JenV A43	VIOS pilot MBO Rijn IJssel	n.v.t.	€ 0	
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	n.v.t.	€ 0	
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen	n.v.t.	€ 0	
BZK C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	n.v.t.	€ 0	
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	n.v.t.	€ 0	
OCW D10	Volwasseneneducatie	n.v.t.	€ 0	
OCW D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	n.v.t.	€ 0	
OCW D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024	n.v.t.	€ 0	
OCW D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024	n.v.t.	€ 0	
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	n.v.t.	€ 0	
OCW D21	Specifieke uitkering impuls jongerencultuur	n.v.t.	€ 0	
OCW D23	Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			€ 0	

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2024

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal – zie vorige pagina			€ 0	
OCW D28	Impuls jongeren en talent	n.v.t.	€ 0	
lenW23 E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï	n.v.t.	€ 0	
lenW E104	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur	n.v.t.	€ 0	
lenW E110	Tijdelijke regeling specifieke uitkering mobiliteitspakketten ten behoeve van woningbouw	n.v.t.	€ 0	
lenW E111	Regeling stimulering schoon en emissieloos bouwen voor medeoverheden	n.v.t.	€ 0	
lenW E113	Tijdelijke regeling uitkering bodemopgaven 2024-2030	n.v.t.	€ 0	
lenW E115	Tijdelijke regeling specifieke uitkering duurzame en circulaire infrastructuur	n.v.t.	€ 0	
lenW E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	n.v.t.	€ 0	
lenW E44	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027	n.v.t.	€ 0	
lenW E50	Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem	n.v.t.	€ 0	
lenW E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	n.v.t.	€ 0	
lenW E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	n.v.t.	€ 0	
lenW E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	n.v.t.	€ 0	
lenW E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	n.v.t.	€ 0	
lenW E85	Tijdelijke regeling specifieke uitkeringen intelligente verkeersregelininstallaties	n.v.t.	€ 0	
lenW E87B	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	€ 0	
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet _gemeentedeel 2024	n.v.t.	€ 0	
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking) _gemeentedeel 2024	n.v.t.	€ 0	
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2024	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			€ 0	

Accountantsverslag 2024 250472FA92/ME/33

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2024

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal – zie vorige pagina			€ 0	
SZW G10	Wet inburgering 2021_gemeentedeel 2024	n.v.t.	€ 0	
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2024	n.v.t.	€ 0	
SZW G13	Onderwijsroute _ deel gemeente 2024	n.v.t.	€ 0	
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	n.v.t.	€ 0	
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	n.v.t.	€ 0	
VWS H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	n.v.t.	€ 0	
VWS H20	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021	n.v.t.	€ 0	
VWS H21	Specifieke uitkering cliëntondersteuning	n.v.t.	€ 0	
VWS H26	Regeling specifieke uitkering randvoorwaardelijke functies jeugdhulp	n.v.t.	€ 0	
VWS H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	n.v.t.	€ 0	
VWS H35	Specifieke uitkering SPUK IZA-doelen 2023-2026	n.v.t.	€ 0	
VWS H37	Regeling specifieke uitkering niet beoogde kosten jeugdzorg vanwege verblijf in gemeente	n.v.t.	€ 0	
VRO J9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	n.v.t.	€ 0	
VRO J100	Regeling kansrijke wijk	n.v.t.	€ 0	
VRO J105	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	n.v.t.	€ 0	
VRO J106	Tijdelijke regeling specifieke uitkering gebiedsbudget	n.v.t.	€ 0	
VRO J109	Meerjarige regeling specifieke uitkering herstructurering volkshuisvesting	n.v.t.	€ 0	
VRO J11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen	n.v.t.	€ 0	
VRO J30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			€ 0	

Accountantsverslag 2024 250472FA92/ME/34

B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2024

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal – zie vorige pagina			€ 0	
VRO J31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	n.v.t.	€ 0	
VRO J32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	n.v.t.	€ 0	
VRO J47	Volkshuisvesting	n.v.t.	€ 0	
VRO J55	Aanpak energiearmoede	n.v.t.	€ 0	
VRO J56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	n.v.t.	€ 0	
VRO J85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	n.v.t.	€ 0	
VRO J94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	n.v.t.	€ 0	
KGG K28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	n.v.t.	€ 0	
AenM M16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	n.v.t.	€ 0	
Subtotaal			€ 0	

C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de “Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)” en vormen een belangrijk onderdeel van het ‘normenkader’ waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.

- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde ‘onafhankelijkheids-evaluatie’), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad, raadscommissie of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen wordt periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdsheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om het komend boekjaar teamleden bij de gemeente Arnhem te rouleren.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

A faint, light blue silhouette of a city skyline with various buildings and structures, spanning the width of the page behind the text.

Onder Deloitte wordt verstaan één of meer van Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL” of “Deloitte Global”), haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten (tezamen, de “Deloitte-organisatie”). DTTL en haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten zijn juridisch gescheiden en onafhankelijke entiteiten, die elkaar niet kunnen verplichten of binden ten aanzien van derden. DTTL en iedere DTTL member firm en aan hen verbonden entiteiten zijn aansprakelijk voor hun eigen handelen en nalaten, en niet voor het handelen of nalaten van een andere entiteit. DTTL verleent geen diensten aan cliënten. Raadpleeg www.deloitte.com/about voor meer informatie.

Deloitte levert toonaangevende audit- en assurance-, belastingadvies- en juridische diensten, en diensten op het gebied van consulting, financial advisory, en risk advisory aan bijna 90% van de Fortune Global 500® en duizenden particuliere bedrijven. Onze professionals leveren meetbare en blijvende resultaten die het vertrouwen van het publiek in kapitaalmarkten helpen versterken, klanten in staat stellen te transformeren en bloeien, en de weg wijzen naar een sterkere economie, een meer rechtvaardige samenleving en een duurzame wereld. Voortbouwend op haar meer dan 175-jarige geschiedenis, omvat het bereik van Deloitte meer dan 150 landen en gebieden. Ontdek hoe de meer dan 415.000 mensen van Deloitte wereldwijd een impact maken die ertoe doet op www.deloitte.com.

Deze communicatie bevat louter algemene informatie en noch DTTL, noch haar wereldwijde netwerk van member firms of aan hen verbonden entiteiten verleent door middel van deze communicatie professioneel advies of diensten. Voordat u een beslissing neemt of actie onderneemt die van invloed kan zijn op uw financiën of uw bedrijf, dient u een gekwalificeerde professionele adviseur te raadplegen. Geen enkele entiteit in de Deloitte-organisatie is verantwoordelijk voor enig verlies dat wordt geleden door een persoon die op deze communicatie vertrouwt.

© 2025. Voor informatie, contact Deloitte Nederland.